

FRANK TANNENBAUM, člen »Institute of Economics«, Washington.

HOSPODÁŘSKÁ OPATŘENÍ V MEXICKÉ ÚSTAVĚ.

(Výňatek z knihy »The Mexican Agricultural Revolution«, která bude na podzim vydána shora uvedeným ústavem. Přeložila Artemis Pelantová).

(Dokončení.)

ČLÁNEK 123.

Článek 123. nemá v mexickém ústavním právu předchůdce.⁵⁶ Obsahuje řadu plánů a souhrn zmocnění, jež jsou v mexickém zákonodárství docela nová,⁵⁷ a mohou tedy býti považována za jeden z přímých následků revoluce, začaté v r. 1910. Tento článek má pro Mexiko základní důležitost. Změny, jež byly provedeny v závislosti na něm, činí jej vedle čl. 27. nejpozoruhodnějším ústavním dokumentem, jenž se vyvinul z mexické revoluce.

Článek 123. obsahuje formuli pro pokus o řešení dělnického problému, stejně jako článek 27. se pokouší řešiti problém zemědělský, a jako se článek 27. stal zákonným podkladem všeho současného zemědělského zákonodárství v Mexiku, tak článek 123. se stal základem dělnické organizace. První se snaží uložit omezení na majetek nemovitý, druhý na movitý. Důvod je ten, že může-li národ ve veřejném zájmu omezovati nejpodstatnější ze všech osobních práv — právo na půdu — pak je jistě oprávněn ukládati omezení i na pomíjivější a méně starobylé formy majetku, představované moderním kapitalismem a jeho sdruženými útvary.⁵⁸ Článek 123. je dále ospravedlněn faktem, že velkostatkový systém udržoval vztah mezi majitelem a jeho dělníkem na podkladě nevalně odlišném od toho, jaký byl mezi španělskými dobyvateli a podrobenými Indiány.⁵⁹ Ba, postavení dělníka se pokládá za tak nízké, že vláda ho musí chrániti a podporovati v jednání s jeho zemědělským nebo průmyslovým velkozaměstnavatelem z těchže důvodů, z nichž chrání nezletilé ve smluvních vztazích. Jedině takto může býti zjednána rovnováha mezi dělníky a jejich zaměstnavateli a docíleno spravedlnosti.⁶⁰

Na článek 123. se tedy pohlíží jako na prohlášení dělnických práv. Mexické ústavodárné shromáždění mu slíbilo slávu, že bude prvním v ustanovení práv dělníka, jako Francouzi mají slávu, že první posvětili práva člověka.⁶¹ Článek 123. skutečně »stanoví jednu z nejnovějších stránek nové ústavy«.

⁵⁶ Srovnej »Ústavu z r. 1857 a 1917«, v »Supplement to the Annals of the American Academy of Political and Social Science«, květen 1917, str. 94—102.

⁵⁷ Proyecto de ley sobre Contrato de Trabajo, presentado al Primer Jefe del Ejército Constitucionalista, Enrargado del Poder Ejecutivo de la Nación, Ciudadana Venustiano Carranza, por el Licenciado, Rafael Zubaran Capmany, Secretaria de Gobernación, 1915, Imp. Del. Gobierno Constitucionalista, Veracruz, str. 16.

⁵⁸ »Neboť je zřejmo, že jestliže při jednání o pozemkový majetek, v němž vykristalisovala většina lidských práv, mohla se sociální akce uplatniti do té míry, že změnila formy této krystalisace, pak má tím spíše důvod, aby se projevila také v záležitostech majetku movitého, látky to, z níž jsou vybudovány průmyslové společnosti, zvláště přihlédně-li k tomu, aby tento majetek byl spravován za podmínek, uspokojujících zájmy dělníků stejně jako kapitalistů«. Boletín de la Secretaria del Gobernación, El Artículo 27 de la Constitución, Mexico, D. F., září 1922, str. 9.

⁵⁹ Historický vývoj, předcházející soustředění pozemkového majetku, vytvořil mezi majiteli půdy a dělníky situaci, která se dnes v mnohém ohledu podobá poměru, jaký vznikl za koloniální doby mezi dobyvateli a Indiány. Tamtéž, str. 29—30.

⁶⁰ »Dělníci se nalézali v tak bídných poměrech, že bylo nutno, aby se úřední autorita vložila do věci a dala průchod spravedlnosti, jež by se tu uplatnila stejně, jako úřední autorita ve všech záležitostech, kde jde o nezletilé«. Tamtéž, str. 9.

⁶¹ Podáváme tu zvláštní článek, který bude nejslavnější ze všeho našeho zdejšího díla; neboť jako Francie po Revoluci dosáhla vysoké cti, že posvětila ve své první ústavě nesmrtelná práva člověka, tak mexická revoluce bude právem pyšna, ukazujíc světu, že ona první přiznala v ústavě posvátná práva dělníků«. Diario de los Debates del Congreso Constituyente, sv. I., str. 720.

Jak pravil jeden z členů ústavodárného shromáždění: »Ani americké, ani anglické, ani belgické zákony neposkytují dělníkům tolik, kolik projekt tohoto zákona poskytuje dělníkům mexickým«.⁶²

Článek 123. hrál tak důležitou úlohu a přispěl tolik k vytvoření dnešní povahy Mexika, že jej musíme popsati a rozebrati dopodrobna.⁶³ Jeho úvodní paragraf má povahu zmocňovacího zákona,⁶⁴ jenž ustanovuje, že zákonodárné sbory »budou vydávati zákony týkající se práce, s náležitým ohledem na potřeby každého kraje v republice a v souhlase s následujícími zásadami, a že tyto zásady a zákony budou upravovati práci cvičených i necvichených dělníků, zaměstnanců, domácích služebníků a řemeslníků a vůbec každou pracovní smlouvu«. Slovo »zemědělství« se tu nevyskytuje, ale výraz »každá pracovní smlouva« je dosti široký, aby se vztahoval případně též na zemědělského pracovníka, i kdyby o něm nebyla učiněna zvláštní zmínka v jednom z počátečních paragrafů⁶⁵ jakožto o jedné z pracovních tříd, pro něž se má minimální mzda stanoviti.

Rozmanitá opatření článku 123.⁶⁶ se mohou vhodně seskupiti do těchto šesti záhlaví:

⁶² Tamtéž, sv. I., str. 702.

⁶³ Program předložený Carranzou ústavodárnému shromáždění neobsahoval zvláštního článku, věnovaného dělnictvu. Jediná zmínka o tom byl návrh, aby pod článkem 73. byl federální kongres zmocněn vydávati dělnické zákony. Celý článek 123. pochází z úvah ústavodárného shromáždění a z vlivů, jež na ně působily. Protože však shromáždění přenechalo vypracování tohoto článku většinou zvláštní komisi, je nesnadno zjistiti prameny všech jeho odstavců. Můžeme však rekonstruovati prameny pro velkou část ideí, obsažených v tomto článku, z materiálu přístupného ve formě brožurek a předchozích zákonů, zejména v Yucatanu, Jalisco a Durangu, z projektu zákona vypracovaného r. 1915, který však nebyl přijat, a z debat ústavodárného shromáždění o článcích 4. a 5.

Zdá se, že velká část předběžné práce pro článek 123. byla vykonána při přípravách k Proyecto de Ley sobre Contrato de Trabajo, Imp. Del Gobierno Constitucionalista, Veracruz 1915. Tento zákon sice nebyl vyhlášen, ale obsahuje velkou část položek, jež se nalézají v článku 123. a je zajímavou zaznamenati, že tytéž osobnosti, které vypracovávaly Proyecto, přispěly později k jeho rozšíření a přijetí do ústavy z r. 1917. Dovídáme se, že k přípravě tohoto projektovaného zákona bylo použito zkušeností mexických zaměstnanců a dělníků, mexických i cizích státníků a zákonů mnoha průmyslových národů. Zejména jsou uvedeny zákony holandské, anglické, francouzské, německé, belgické, španělské, italské a Spojených Států. Cizí státníci, publicisté a právníci, uvedení jménem, jsou: sudí Higgins z Austrálie a sudí Brandeis se svým rozhodnutím o oregonském zákoně o minimálních mzdách; dále se mluví o studii faráře Johna A. Ryana o minimální mzdě, o osnově zákona, navržené Gastonem Doumerguem Všeobecnému shromáždění ve Francii r. 1906, o švýcarském zákoně z r. 1910 a o zákoně Vivianiho, předloženém ve Francii téhož roku.

Ley del Trabajo, Del Estado de Yucatan, Mexeida, 1915.

Informe, Que de la gestion politica y administrativa del gobierno constitucionalista de Jalisco, riu de el C. Lic. Majuel Aguirre Berlanga, Gobernador interno del mismo, Al. C. Venustiano Carranza Primer jefe del ejercito constitucionalista encargado del poder electivo de la republica, por poder ejecutivo de la republica, por conducto Del D. C. Ministro de Gobernacion, lic. don Jesus Acura, Edicion Oficial, Tip de la escuela de artes del Estado Guadalajara, Jal. 1914—1916.

Proyecto de Ley, sobre Contrato de Trabajo, Imp. del Gobierno Constitucionalista, Veracruz, 1915.

⁶⁴ Mexická ústava z r. 1917, Annály.

⁶⁵ Tamtéž, par. 7.

⁶⁶ Vztah mezi federálním a státním zákonodárstvím o práci je určen tímto faktem. Článek 123. federální konstituce, jenž stanoví všeobecný základ pro zákonodárství o práci, které mají státy rozvinouti, byl upraven tak, aby ho bylo možno užívati ve federálních teritoriích i ve státech až do té doby, kdy státy vydají požadované regulující zákony. Dosud vydalo z 28 státní požadované pracovní zákony pouze 25 státní, a z těchto jich pět vydalo své zákony teprve v minulém roce. Protože federální kongres dosud nevydal svého pracovního zákona, je článek 123. dosud jediným zákonným podkladem pro úpravu dělnických poměrů ve federálním districtu a v obou teritoriích, Baja California a Quintana Roo. Článek 11. z přechodních článků ústavy z r. 1917 zní takto:

»Až do té doby, kdy kongres Unie a zákonodárné sbory jednotlivých státní vydají zákony o zemědělských a dělnických otázkách, základ stanovený ústavou pro tyto zákony má býti proveden po celé republice.« Annals of American Academy for Political and Social Science, str. 112.

Viz též Vicente Lombardo Toledano, La Libertad Sindical en Mexico, str. 76.—77.

V poslední době byla rozvinuta agitace pro to, aby federální ústava byla změněna v ten smysl, že by pod-

1. Časová mez práce.
2. Bytové záležitosti a obecní zřízení.
3. Mzdy a finanční opatření.
4. Organisaace a spory mezi zaměstnavateli a zaměstnanci.
5. Úrazy a nemoci.
6. Všeobecná opatření.

ČASOVÁ MEZ PRÁCE.

Článek 123. zaručuje osmihodinovou pracovní dobu,⁶⁷ omezuje noční práci na sedm hodin a práci přes čas na sedm hodin denně⁶⁸ a dovoluje ji konati jenom po tři dny za sebou. Ženy a děti pod šestnáct let jsou vůbec vyloučeny ze vsí práce přes čas.⁶⁹ Jeden volný den na každých šest dní pracovních je povinný, a pracujícím matkám se musí dostati dvou půlhodinových přestávek denně, aby mohly ošetřiti své děti.⁷⁰ Děti pod dvanáct let nemohou býti zahrnuty do pracovních smluv, a děti mezi dvanácti a šestnácti lety smějí pracovati jen šest hodin denně.⁷¹

BYTOVÉ ZÁLEŽITOSTI A OBEČNÍ ZŘÍZENÍ.

Zaměstnavatelé, ať už podnikají zemědělskou, průmyslovou, důlní nebo jakoukoli jinou práci, musejí zaopatřiti svým dělníkům zdravé byty za nájem, nepřesahující »měsíčně jedno nebo půl procenta z odhadní ceny dotyčného majetku«. Musejí tak učiniti i v obydlených místech, zaměstnávají-li více než 100 osob.⁷² Krom toho jsou odpovědni za zbudování škol, dispensářů a jiných obecních ústavů. Každá dělnická obec, čítající více než 200 osob, musí dostati »pozemek ne menší než 500 m²« pro veřejné trhy, obecní budovy, zábavní místa, a »žádné výčepy ani herny nesmějí býti v takových dělnických střediscích povoleny«. ⁷³ Na domy »určené k tomu, aby se staly majetkem dělníků prostřednictvím stavebních družstev«, má se pohlížeti jako na »sociálně prospěšné«, a mají proto nárok na takovou pomoc a příspěví, jakého stát a obce mohou poskytnouti podnikům takto označeným.⁷⁴

MZDY A FINANČNÍ POMĚRY.

Minimální mzdu stanoví ústava. Pojetí minima pro všechny dělníky v republice je jasně a plně vypracováno. Nečiní se však pokus stanoviti stejné minimum pro všechny části země. Naopak, »minimální mzda má býti určena zvláštními komisemi, ustanovenými pro každou obec zvláště, a podrízenými ústřední smírčí komisí, která má býti zřízena v každém státě«. ⁷⁵ Tato mzda se považuje za dostatečnou tenkrát, když dle podmínek vládnoucích v příslušné oblasti státu »uspokojuje normální potřeby života

řídila pracovní stejně jako zemědělské zákonodárství federální soudní moci. C. R. O. M. Organó de la Confederación Regional Obrera Mexicana. 1. listopadu 1927, Mexico, D. F., sv. III., číslo 65, str. 17.

⁶⁷ Mexická ústava z. r. 1917, článek 123, par. 1.

⁶⁸ Tamtéž, par. 2.

⁶⁹ Tamtéž, par. 9.

⁷⁰ Tamtéž, par. 5. Tento článek zaručuje také, že »ženy nebudou konati žádnou tělesnou práci, vyžadující značné námahy, po tři měsíce před porodem; měsíc po porodu přirozeně dostanou dobu odpočinku, a budou dostávati svou plnou mzdu nebo plat a podrží své zaměstnání a práva, jichž nabyly smlouvou«.

⁷¹ Tamtéž, par. 3. Paragraf 2. zakazuje také noční práci v továrnách pro ženy a děti pod šestnáct let a omezuje jejich práci v průmyslových závodech jen do desíti hodin večer.

⁷² Tamtéž, par. 12.

⁷³ Tamtéž, par. 13.

⁷⁴ Tamtéž, par. 30.

⁷⁵ Tamtéž, čl. IX.

dělníkova, jeho vzdělání a dovolenou zábavu při jeho postavení jakožto hlavy rodiny.⁷⁶ Toto dvojí opatření tedy krom toho, že zaručuje minimální mzdu, vytváří místní aparát k určení minimálního rodinného příjmu dle potřeb rozmanitých místních poměrů, a stanoví v každém státě ústřední orgán, jemuž tyto místní komise mají býti podřízeny.⁷⁷

Tytéž dva paragrafy, jež stanoví minimální mzdu, činí také opatření, aby »dělníci měli právo na účast na zisku... ve všech zemědělských, obchodních, továrních nebo důlních podnicích«.⁷⁸ Aparát pro stanovení minimální mzdy má rovněž určití výši účasti na zisku »zaručené zákonem«.⁷⁹

Minimum určené zákonem je chráněno před »srážkami, odčítáním a diskontem«.⁸⁰ Toto ohrazení minima a vynětí jeho ze zákonných srážek je provedeno ještě dále prohlášením, že »zákon má rozhodnouti, jaký majetek tvoří rodinné patrimonium. Ten pak má býti nezczizitelný a nesmí býti zatížen hypotékou ani zastaven.«⁸¹ Veškerá mzda musí býti vyplácena v zákonné měně a nikoli v »náhradní měně«. Práce přes čas má býti placena dvojnásob,⁸² a za stejnou práci se nemají činit rozdíly ve mzdě dle pohlaví nebo národnosti.⁸³

Všecky pracovní smlouvy, jež se mají dodržeti v cizích zemích, musejí býti vidovány před místním konsulem země, do níž se dělník má odebrati, a musejí zaručovati opatření pro repatriaci.⁸⁴ Žádné soukromé jednatelství ani veřejná kancelář nemůže požadovati plat za opatrování práce dělníkům.⁸⁵

V případě bankrotu nebo konkursu nároky dělníků na plat nebo mzdu mají míti přednost přede všemi jinými požadavky.⁸⁶

Dělníkův příjem je dále chráněn opatřením, že dluhy, učiněné dělníky ve prospěch jejich zaměstnavatelů, mohou býti požadovány jenom od dělníků samotných a za žádných okolností od členů jejich rodin. Ani nemohou takové dluhy býti placeny odnětím více než celé mzdy dělníkovy po dobu jednoho měsíce.⁸⁷ To je velmi důležité opatření. Směřuje ke zrušení systému dluhů, který po tolik generací ovládal vztahy dělníků k jejich pánům, a to nejenom na mexickém venkově, nýbrž vůbec ve všech zaměstnáních.

Tato otázka peonových dluhů hrála důležitou úlohu v mexickém zákonodárství o práci jak v době přítomné, tak v minulosti, stejně jako v diskusi o vztazích mezi zemědělskými dělníky a jejich pány. Je docela jasno, že tento systém trval až do revoluce a nějakou dobu po ní. Upozorňujeme jenom na to, že revolucionáři cítili, že provádějí jeden z nejdůležitějších úkolů revoluce, když se usnesli, že »všecky dluhy, učiněné dělníky na účet jejich práce až do doby této ústavy vůči jejich pánům a jejich úředníkům nebo agentům jsou tímto prohlášeny úplně a cele za zrušené«.⁸⁸

⁷⁶ Tamtéž, čl. VI.

⁷⁷ Je zajímavo všimnouti si, jak se mínění změnilo směrem k zákonodárnému zasahování. V roce 1908 guvernér státu Nuevo Leon předložil zákon, určující odpovědnost dělníka za zálohy vybrané na jeho mzdu, takže minimální mzda 50 centavů denně se vyžadovala pro přijetí odpovědnosti za dluh. Zákonodárský výbor, podávaje příznivý posudek o navrženém zákoně, učinil tuto poznámku: »K dosažení tohoto účelu pokládá zákon za nutno stanovití mez nikoli mzdy, neboť zákonné stanovení minimální mzdy by odporovalo hospodářskému zákonu... nýbrž pouze mez povinnosti platiti dluh«. Alfredo Brando Whitt, Precedida de la Iniciativa del Ejecutivo y Dictamen de la Comision de Puntos Constitucionales y Legislacion, Ley Sobre Jornales, Monterrey 1908, str. 9.

⁷⁸ Mexická ústava z r. 1917, článek 123., par. 6.

⁷⁹ Tamtéž, par. 9.

⁸⁰ Tamtéž, par. 8.

⁸¹ Tamtéž, par. 28.

⁸² Tamtéž, par. 11.

⁸³ Tamtéž, par. 7.

⁸⁴ Tamtéž, par. 26.

⁸⁵ Tamtéž, par. 25.

⁸⁶ Tamtéž, par. 23.

⁸⁷ Tamtéž, par. 24.

⁸⁸ Mexická ústava z r. 1917, doplněk k Annálům, přechodní článek číslo 13, str. 113. Na tento článek se

Tento všeobecný souhrn zásad a omezení, ochrany a výsad, vztahujících se k finančnímu postavení dělníkovu, obsahuje také opatření pro povzbuzení »ústavů pro lidové pojištění starobní, nemocenské, životní, úrazové a proti nezaměstnanosti a jiná podobného druhu«. Tyto ústavy jsou prohlášeny za »veřejně užitečné« a má se jim dostati vši pomoci, kterou zákon takovýmto ústavům poskytuje.⁸⁹

ORGANISACE A SPORY MEZI ZAMĚSTNAVATELI A ZAMĚSTNANCI.

Zákon zaručuje pro dělníky a zaměstnance nejenom právo organisovati se,⁹⁰ nýbrž uznává také stávky a bojkoty v určitých okolnostech za zákonné.⁹¹ Stávka je považována za zákonnou zbraň, když je bez násilí a snaží se »vyrovnati práva kapitálu a dělnictva«. ⁹² V případech veřejné služby mají dělníci deset dní předem upozorniti smírčí a rozhodčí rady. Stávky jsou nezákonné, když většina dělníků se chopí násilí, dále za války v průmyslových závodech pod státní správou nebo ve vojenských závodech, vyrábějících materiál pro armádu. Výluky jsou zákonné,⁹³ jsou-li prohlášeny se souhlasem smírčích a rozhodčích rad a prováděny proto, aby udržely náležitou cenu »nad výrobní cenou«.

Neshody mezi kapitálem a dělnictvem mají býti předloženy smírčí a rozhodčí radě, sestávající ze stejného počtu zástupců obou stran a jednoho zástupce vlády.⁹⁴ Odmítne-li se zaměstnavatel podrobiti nebo přijmouti rozhodnutí, bude za trest nucen vyplatiti tříměsíční mzdu všem zaměstnancům, účastnivším se sporu, a dále bude muset splniti všechny závazky, k nimž došlo během sporu, a mimo to veškeré smlouvy, které měl se svými zaměstnanci, se zruší. Co se týče dělníků, odmítnou-li se podrobiti rozsudku, octnou se v postavení, jakoby jejich smlouva byla zrušena.⁹⁵ Je-li dělník propuštěn proto, poněvadž náležel k odborové organizaci nebo se účastnil zákonné stávky, nebo »bez náležitého důvodu«, a žádá-li, aby smlouva byla dodržena a on přijat nazpět, je zaměstnavatel povinen vyplatiti mu tříměsíční mzdu. Jestliže dělník opustí práci pro špatné zacházení nebo pro zneužití některého člena své rodiny, zůstává zaměstnavatel povinen vyplatiti mu tříměsíční mzdu, i když bylo bezpráví spácháno jeho podřízenými nebo úředníky, jednali-li s jeho vědomím.

ÚRAZY A NEMOCI.

Zaměstnavatelé jsou odpovědní za úrazy a nemoci z povolání »vznikající z práce« a ručí za »náležitou náhradu«, ⁹⁶ i když najali své dělníky »prostřednictvím agenta«. Ve všeobecném zákoně je také zahrnuto velmi obsírné opatření pro úpravu pracovních míst a dozor nad nimi vzhledem k zdravotním opatřením a ochranným opatřením na strojích.⁹⁷

VŠEOBECNÁ OPATŘENÍ.

Krom nařízení, jak zde byla popsána a nastíněna, vypočítává federální zákon řadu »smluvních ustanovení«, která nemohou býti pojata do smlouvy a která jsou neplatná, i když jsou v ní obsažena. Veškeré smlouvy, vyžadující »nelidskou denní práci« za mzdu, která není dostatečná »dle úsudku smírčí a rozhodčí rady« po dobu »více než týden před výplatou«, dále smlouvy stanovící zábavní

pohlíží jako na prohlášení svobody mexického peona. Fakt, že se stal jednou z příčin protirevoluce, zejména v jižním Mexiku — v Chiapasu, Tabascu a Yucatanu — dává mu značný historický význam.

⁸⁹ Mexická ústava z r. 1917, doplněk k Annálům, par. 29.

⁹⁰ Tamtéž, par. 16.

⁹¹ Tamtéž, par. 17, 18 a 19.

⁹² Tamtéž, par. 18.

⁹³ Tamtéž, par. 19.

⁹⁴ Tamtéž, par. 20.

⁹⁵ Tamtéž, par. 21.

⁹⁶ Tamtéž, par. 14.

⁹⁷ Tamtéž, par. 15. Toto opatření je stále ještě, jako mnohá jiná, vyjádřeno jen všeobecně, protože až dosud (prosinec 1927) nebylo možno vydati federální »prováděcí« zákon pro článek 123.

místnosti, kavárny, výčepy nebo obchody jakožto místa k vyplácení mzdy, »zavazující k nákupu na určitých místech«, srážející ze mzdy za účelem placení pokut, odmítající poskytnouti náhradu za škody, způsobené nemocí, úrazem, zrušením smlouvy nebo propuštěním, a konečně jakékoli smluvní závazky, kterými se kdo vzdává práv, poskytovaných zákonodárstvím o práci, jsou prohlášeny za neplatné.⁹⁸ Je zajímavo pozorovati veliký rozsah těchto omezení smluvní svobody, jež se soustřeďují na ochranu dělníkovy mzdy a snaží se znemožniti, aby bylo znovu vzkříšeno »náhradní placení« místo »zákonné měny«⁹⁹ a zabrániti, aby byla znovu zřízena »tienda de raya« (krámy zaměstnavatelů) se soustavou dluhů, která z nich plynula.

V zákonodárném a správním vývoji článku 123. od jeho přijetí vyrostla silná tendence proti nucenému odborovému organisování.¹⁰⁰ Konflikt se týkal hlavně smírčích a rozhodčích rad, ustanovených tímto ústavním nařízením.¹⁰¹ Soudy v prvních dobách nové ústavy, pod vlivem všeobecného nepřátelství Carranzovy správy vůči odborovým organisacím, postupně oklešťovaly moc těchto rad.¹⁰² Se změnou politické správy za Obregona, se vzrůstem moci dělnictva a s resignací a smrtí starších členů Nejvyššího soudu však došlo k úplnému převratu v zákonném výkladu těchto paragrafů článku 123., a smírčí a rozhodčí rady se zřejmě staly neodvislými zákonodárnými tribunály, schopnými prohlašovati průmyslové zákony a neodvislé od dozoru soudů samotných.¹⁰³ Tento poslední bod zřejmě ještě není

⁹⁸ Tamtéž, par. 7.

⁹⁹ Není to po prvé, co byl učiněn zákonný pokus o odstranění »tienda de raya« (družstevního obchodu). Již v r. 1872 odstavec, popisující význam článku 430. trestního zákona federálního distriktu, obsahoval tyto poznámky: »Kapitola, pojednávající o podvodu, obsahuje článek 430., jenž zakazuje hacendadům a majitelům statků nebo obchodů, aby dávali svým dělníkům při placení mzdy kovové známky nebo jakékoli náhražky nebo cokoli, co neplatí za běžný peněz v obchodě, pod pokutou rovnající se dvojnásobné částce vydané místo mzdy za týden, kdy placení se dělo touto formou. Toto opatření směřovalo k odstranění hanebného vykořisťování, jež bylo prováděno v některých továrnách, haciendách a obchodech, jež vyplácely své mzdy takto s tím účelem, aby přinutily své dělníky konati nákupy v těchto místech, dávající jim při tom zboží špatné jakosti za ceny velmi vysoké.« Cituje Andres Molina Enriquez, Los Grandes Problemas Nacionales, 1909, str. 99.

¹⁰⁰ Pro diskusi, ukazující tendenci proti nucenému odborovému organisování, viz Diario de los Debates de la Camara de Diputados de los Estados Unidos Mexicanos, 2., 28., 29. a 30. září, 1., 8., 13., 20. a 22. října, 3., 5., 6. a 9. listopadu 1925.

»Chcete-li, abych mluvil upřímně . . . je třeba uvědomiti si nucený syndikalism v této zemi.« Tamtéž, 1. září 1927.

¹⁰¹ Lic. Maxmiliano Camiro, Ensay sobre el Contrato Colectivo de Trabajo, Mexico, D. F., 1924.

¹⁰² Mexiko je země vlády presidentovy . . . Ideje a prohlášení presidenta nebo jeho strany či skupiny směřují postupně k vytvoření oficiální nauky pro všechny orgány veřejné moci; je to »základní psychologická otázka.« Vicente Lombardo Toledano, La Libertad Sindical en Mexico, Mexico 1926, str. 56–57.

¹⁰³ Historie smírčích a dozorčích rad po r. 1917 objasňuje, co se děje v současném Mexiku. Následující poznámka, vyňatá z knihy Vicenta Lombarda Toledana, La Libertad Sindical en Mexico, str. 67–69, podává souhrn rozhodnutí mexického Nejvyššího dvora o těchto radách, a pokládáme za vhodné citovati ji zde v plném rozsahu.

»Po šest let, od r. 1917 do 1923, prohlašovala rozhodnutí Nejvyššího soudu, že »smírčí a rozhodčí rady nemají soudní moci a netvoří tribunálu. Jsou pouze veřejnoprávní institucí, která má za účel odvracet zmatky, vyvolávané srážkami mezi kapitálem a dělnictvem«; že »rady nejsou zřízeny k tomu, aby aplikovaly zákon v každém konkrétním případě, a donucovaly odsouzené k podřízení se jeho kontrole, ani nemají moci užívati zákona k urovnávání právních konfliktů, ani nutiti zúčastněné strany, aby se podrobovaly jejich rozsudkům«; že »v souhlase s ústavou dělníci i zaměstnavatelé mají právo, aby odmítli předložiti své neshody radě«; že »21. odstavec 123. článku ústavy jasně prohlašuje, že výroky rad nemají moci nad posuzovanou záležitostí, a stanoví sám metodu nejenom k změně a úpravě rozsudku, nýbrž dokonce k tomu, jak jej úplně zbaviti účinku«; že »nemajíce moci k provedení svých rozsudků nuceným způsobem proti aktům, o nichž se zmiňují, nemohou postupovati soudním rozkazem«; a že »pokus o násilné provedení jejich rozhodnutí je postupem, postrádajícím zákonné moci a poškozujícím záruky jednotlivců«. Nálezy z 2. listopadu 1917, z 23. srpna 1918, z 23. ledna 1919 a z 15. února 1919.

Začátkem r. 1924 změnil Nejvyšší soud svá rozhodnutí. »Dělnické rozhodování je výkonným zřízením, jež má dvojí účel: předně předcházeti sporům mezi kapitálem a dělnictvem, a za druhé poskytovat oběma stranám podklad, na němž se tyto spory mohou řešiti, dojde-li k nim přece. Má povahu veřejného a nikoli soukromého

rozhodnut, neboť právě teď byla podána žádost, aby odvolání proti rozhodnutím těchto soudů bylo neplatné. Celkový účel těchto různých činností byl, položit základy k nucenému odborovému organizování, směr to, který je zcela vědomý se strany dělnických vůdců a jejich přátel mezi zákonodárci.

Tato snaha se projevuje nejenom přímou výzvou k dělníkům, aby se organizovali, nýbrž také tím, že se stále více naléhá na to, aby kolektivní smlouvy měly přednost dle zákona.¹⁰⁴ Státní zákonodárství ve Veracruzu činí předpisem z 15. ledna 1925 kolektivní smlouvy povinnými. Tentýž směr se projevuje ve federálním pracovním zákoně, který však dosud prošel teprve poslaneckou sněmovnou. Článek 8. tohoto zákona prohlašuje kolektivní smlouvy za povinné pro podniky, jež trvají více než deset dní a v nichž je investováno aspoň 1000 pesos. Tento právní zásah ve směru nuceného organizování je dále posílen článkem 113. téhož zákona, který znemožňuje smírčím a rozhodčím radám uznati více než jednu organizaci v každém průmyslu, a zaměstnavatelům brání podepisovati smlouvy s více než jednou organizací v určitém odvětví obchodu nebo zaměstnání, a krom toho to musí býti ta organizace, jež má většinu dělníků v aktivní službě (v příslušném podniku).¹⁰⁵ Zákon státu Yucatan, zároveň co dává všem občanům právo organizovati se na obranu svých zájmů, prohlašuje, že neorganizování dělníci nemají práva vyžadovati vyšších mezd a jiných výhod, které přináležejí dělníkům organizovaným, dáváje tak zákonnou sankci a přednost organizaci.¹⁰⁶

rozhodování. Nemá své autority z vůle stran, jež je organizují a zřizují, nýbrž z ustanovení zákona.« »Kdyby 21. odstavec článku 123. nebyl vykládán v tomto smyslu, byly by funkce smírčích rad neslučitelné, neboť dělníci by se museli v každém případě odvolávat k obecním soudům, aby rozhodly spory s jejich pány, týkající se jejich práce. Tato zákonná rozhodnutí směřovala k tomu, aby skoncovala vleklé jednání, snažící se o odstranění sociálních zmatků podle nesčetných formulí, neboť jinak by dělnické otázky, protože jsou tak četné zůstaly v mezích dávných zastaralých pravidel, a trpěly by průtahy při rozhodování, jež by konečně měly za následek spíše zhoršení než zlepšení dělníkových poměrů, kterého ústava chtěla zřízením těchto rad dosáhnouti. Následkem toho došlo k ustanovení skutečných soudů, které mají řešiti vše, co se vztahuje k pracovní smlouvě po všech jejích stránkách, ať už kolektivně nebo jednotlivě, neboť proto byly 123. článkem ústavy zřízeny.« »Rady mohly prováděti své rozsudky od té chvíle, kdy ústava jim propůjčila autoritativní povahu, svěřivši jim aplikaci zákona ve vztahu k pracovním smlouvám a nadávši je mocí rozhodovati a prohlašovati zákon v jednotlivých případech, vyčtených v těchto smlouvách, kde jednájí jakožto soudy. Ježto jsou jejich funkce veřejné a účinkují mocí zákona, je nesporno, že mají moc potřebnou k provádění svých rozsudků nebo výnosů, neboť jinak by se musely obrátiti ke sborům jedině schopným činiti zákonná prohlášení, v kterémžto případě by jejich funkce byly civilní (soukromé) a nedosahovaly by svého účelu.« »Odstavec 20. článku 123. nařizuje, aby konflikty mezi kapitálem a dělnictvem byly podrobeny ustanovení rad, to jest, zřizuje nucené rozhodování a potvrzuje toto nařízení sankcí, obsaženou v 21. odstavci téhož článku.« »Pod slovem kapitál rozumějí se nikoli někteří nebo všichni kapitalisté, nýbrž pouze jeden, a naopak dělnictvem chce 20. odstavec 123. článku označiti mnohé dělníky a nikoli jednoho.« »Spory, jež mohou vzejíti z pracovních smluv, jsou kolektivní nebo individuální, a jestliže neshoda nebo spor neskončí smírem, je podrobena rozhodování a rady mohou řešiti tyto spory, ať už jsou individuální nebo kolektivní.« Nálezy z 24. ledna, 21. srpna a 23. září 1924.

Tyto nálezy došly tedy od toho, že odpíraly radám jakoukoli moc, k tomu, že jim daly moc nuceného rozhodování v průmyslových sporech. Nejvyšší soud pak podnikl konečný krok, prohlásiv, že rozsudky rozhodčích rad jsou neodvolatelné a nejsou podrobeny revisi ani samotného Nejvyššího soudu. (Don Carlos L. Gracidas, Mejico y su Legislacion Social, Conferencia pronunciada por el Agregado Obrero a la Embajada de Mejico en Buenos Aires, Direccion General del Trabajo de la Provincia de Mendoza.) Jinými slovy, zdá se, že jsme dospěli k samostatnému soudnictví v průmyslových záležitostech, které je schopno vyhlášovati a prováděti průmyslové zákony neodvisle a mimo kontrolu pravidelných soudních cest země. To by se aspoň zdálo zaručeným závěrem, předpokládáme-li, že tvrzení posledního autora je správné.«

¹⁰⁴ Puebla: Código de Trabajo, 1921, par. 112.

¹⁰⁵ Viz V. L. Toledano, La Libertad Sindical en Mexico, str. 149 a 183.

¹⁰⁶ Yucatan, Código del Trabajo y sus Reformas. Edición Especial del Diario Oficial, 1922. Merida de Yucatan Talleres Tipograficas del Cobierno del Estado, čl. 2. a 3.

»Právo na práci je zaručeno (v navrhovaném federálním zákoně) potud, pokud nepoškozuje práva většiny na stávkou.« Diario de los Debates de la Camara de Diputados, 2. září 1925, str. 18.

Viz též Toledano, La Libertad Sindical en Mexico, 1926, str. 75–76.

Tyto formule, kodifikace a plány tvoří druhý hlavní výsledek nové ústavy. Povzbudily ve velkém rozsahu organisování mezi zemědělskými i průmyslovými dělníky a staly se východiskem velkého množství zvláštních federálních a státních zákonů, směřujících k uskutečnění záměrů článku 123.

NACIONALISM.

Podkladem celého ústavního programu a zákonodárství, jež na něm bylo založeno, je veliká národní nezbytnost. »Tyto zákony«, je nám řečeno, »zaručují Mexiku nejen hospodářskou neodvislost, nýbrž zároveň tvoří podklad jeho svrchovanosti«. ¹⁰⁷ Tato nezbytnost je, jak už bylo vytčeno, kmenová i politická. Cílí k tomu, aby vtělila Indiány do současné politické organisace a dala jim pocit, že jsou členy širší obce. Po celou revoluci i v jejich zákonodárných výsledcích můžeme viděti činnost této touhy po vytvoření národa z rozmanitého obyvatelstva. ¹⁰⁸ Toto sebevědomí, tento pocit, že vzniká národ, tato snaha po vnitřní jednotě patřily k vůdčím popudům při pokuse, jež Mexiko podniká, aby postavilo hráze příliš rychlé industrialisaci země i možnému ovládnutí státu cizími investicemi. Následků cizích investic možno se báti. ¹⁰⁹ »Vidím jasně, jak dříve nebo později, za rok, za dva, za tři nebo za deset se dostaví spousta evropského a amerického kapitálu; dostaví se ohromné akciové společnosti a dojde k rozsáhlému uzavírání obchodů. Slovem, vláda velkého průmyslu a velkoobchodu, industrialisace Mexika a cizí společnosti opanují Mexiko po stránce hospodářské. Uprostřed všeho toho bohatství nebudou Mexičané majiteli společností, velkých továren, dolů nebo průmyslových velkozávodů. My Mexičané tu budeme zaměstnanci, úředníky a dělníky mocných cizích pánů.« ¹¹⁰ Vybudovati nějakou ochrannou organisaci proti této přítomné i budoucí invasi cizího kapitálu — vymeziti a omeziti moc a vliv cizinců ve vytváření a vývoji národa — to je nutno uznati za hlavní snahu nového národního vědomí, probuzeného revolucí, po minulých sedmnáct let a v době přítomné. »Celý svět ví, že náš průmysl je v cizích rukou, celý svět ví, že naše doly jsou v cizích rukou, celý svět ví, že náš petrolej je v cizích rukou — krátce, celý svět ví, že obchodní a průmyslový život naší země je v rukou cizinců. Co my Mexičané vlastně máme? Máme jen zemi, vykořisťovanou cizím kapitálem. To jediné, co nám patří, jediná skutečná věc, jediná opravdu mexická věc je lidská bytost, jednotlivec. To je to jediné, co nám zbývá — lidský činitel... A právě dnes, kdy ještě není velkého průmyslu, musíme hleděti do budoucna... a podříditi kapitalismus přísným a důkladným pravidlům, která jej povedou po lidských cestách a dovedou jej k mravnímu smíření s lidskými bytostmi...« ¹¹¹

¹⁰⁷ Principales Leyes de la Secretaria de Agricultura y Fomento, prosinec 1924 až leden 1927, Mexico, 1927, str. 457.

¹⁰⁸ Emanuel Camio, Forjandad Patria, 1915, Mexico, D. F.

¹⁰⁹ »Navštívil jsem města, která krátkou dobu před tím čítala sta obyvatel a teď byla téměř vyliďněna nebo v nich zbylo jen trochu žen a dětí. Co se stalo? Cizí podnikatelé, kteří chtěli učiniti marný pokus o pěstování gumovníku nebo o založení kávových plantáží, potřebovali pracovních sil. Chápete už? Američtí, němečtí a francouzští podnikatelé potřebovali dělníků a začali je sháněti tam, kde jich nebylo. Celá města byla tak zbavena obyvatelstva proti přání měšťanů, jen aby bylo možno poskytnouti smluvní dělníky sousedním cizím plantážím. Nuže, to je jeden způsob, jak je mexický lid poučován a vzděláván a jak se mu poskytuje výsledků západní civilisace«. Frederick Starr, The Mexican People in Mexico and the Carribean, New York, 1920, str. 29.

¹¹⁰ Z řeči Soto y Gama, citované v Principales Leyes de la Secretaria de Agricultura y Fomento, 1927, str. 75—76.

¹¹¹ V. L. Toledano, Diario de los Debates de la Camara de Diputados, 3. listopadu 1925.

Poukázal jste již předplatné?
